The Šventoji 26 Findspot

In the autumn of 2023, detailed excavations were carried out at 14 and 16 Latgalos Street in Palanga (Monciškė settlement), marking the 2nd phase of research at the proposed site of the new engineering network (Fig. 1). The excavations took place between 18 October and 16 November 2023, and comprised 5 trenches covering a 70.7-m-long section of the future network route. The excavation area was situated to the N of the planned construction site that was excavated in 2022 (total area – 116.56 m^2).

The research found that the cultural layer continued N from the area excavated in 2022 and was more intense than previously observed. It was composed of brown sand, brown peat, and brown sapropel (Fig. 6), and measured between 10 and 30 cm in thickness, the same depth as that which was found in 2022. The excavation yielded 1,814 individual finds, mostly fragments of amber, flint, and pottery, but also finished and unfinished amber buttons (Fig. 2) and pendants (Fig. 3), and two flint points (Fig 5). Most of the pottery assemblage was undecorated, with a rough surface, but a few exceptions were found: a potsherd adorned with a dot pattern and a drilled potsherd (Fig. 4). Zooarchaeological material comprised small fish and animal bones (Fig. 7) – mostly seal, pike, and starling.

Rytis Jonaitis, Irma Kaplūnaitė

Akmens amžiaus gyvenviečių pėdsakai Zervynose

Zervynų kaimas yra Dzūkijos nacionalinio parko teritorijoje (Varėnos r., Marcinkonių sen.). Šiuo metu Zervynų gatvinis kaimas yra valstybės saugomas architektūros paminklas (UK 10305). Iš viso čia 48 sodybos, iš jų 8 paskelbtos etnografinėmis. Kaimas išsidėstęs abipus Ūlos upės ir jos intako Pavilnio. Manoma, kad vietovė apgyvendinta dar akmens amžiuje. Zervynų kaimas pirmą kartą paminėtas 1742–1748 m. gimimo metrikų knygose. Tuo metu Zervynų kaimas jau galėjo būti nemažas. XIX a. pabaigoje ar XX a. pradžioje čia pirmasis akmens amžiaus stovyklas tyrinėjo V. Šukevičius; 1953, 1955, 1956 ir 1958 m. Zervynų apylinkes tyrinėjo K. Jablonskis (Rimantienė R., Pirmykštis Zervynų apgyvendinimas, *Zervynos. Kraštotyros bruožai.* Vilnius, 1964, p. 30–45). Aptikti akmens amžiaus radiniai priskiriami laikotarpiui nuo mezolito. Zervynų kaime, abipus Ūlos upės, išskiriamos dvi akmens amžiaus Zervynų gyvenvietės. Dešiniajame upės krante yra Zervynų akmens amžiaus gyvenvietė II (UK 22653), kairiajame krante – Zervynų akmens amžiaus gyvenvietė (UK 3668). Šios gyvenvietės plačiau nėra tyrinėtos.

2023 m. sklypuose Ūlos g. 57 ir 3825–0007–0173 vykdyti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai. Čia planuojama tvarkyti esamus statinius, įrengti vandens ir buitinės nuotekynės komunikacijas. Taip pat buvo vykdomi žvalgomieji tyrimai į Š nuo Ūlos g. 57 esančiame 4 arų sklype 3825–0007–0173. Pabaigus žvalgomuosius tyrimus, papildomai buvo vykdomi ir žvalgymai sklype Ūlos g. 57, elektros kabelio tiesimo vietoje.

Žvalgomųjų tyrimų metu sklype, Ūlos g. 57, ištirta 10 šurfų (1–10, bendro 10 m^2 ploto) (1 pav.). 6 šurfai (1–6) buvo tiriami sklypo R dalyje, kiemo aikštelėje priešais daržinę, 1 šurfas (7) – daržinėje, 1 (8) už daržinės, aikštelėje prie šlaito, dar 2 šurfai (9–10) buvo tiriami šlaite. Šurfuose 1 ir 3 po velėna aptikti pavieniai su Zervynų kaimo gyvenviete susiję buitinės keramikos fragmentai. Keramikos šukės datuojamos XIX–XX a. pradžia. Šurfuose 1, 3, 4 po velėna, virš smėlio, 30–40 cm gylyje nuo esamo žemės

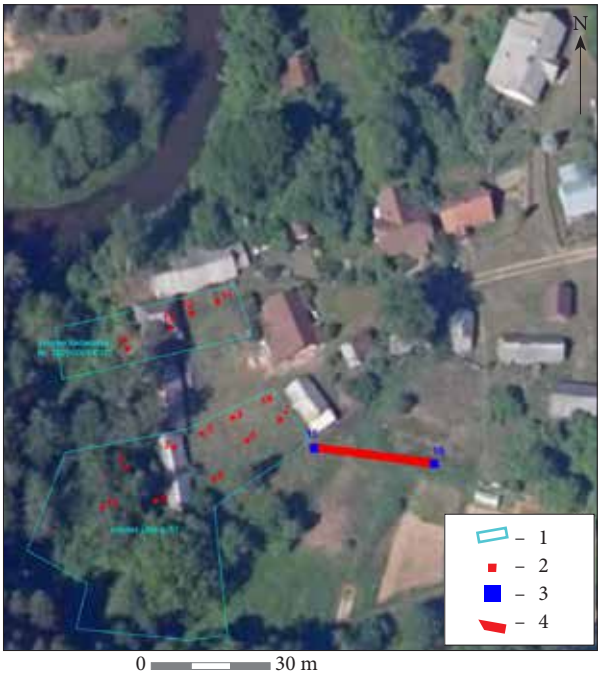

1 pav. Suvestinis tyrimų planas: 1 – tiriamų sklypų ribos; 2 – 2023 m. ištirti šurfai (pagal pagrindinį projektą); 3 – 2023 m. ištirti šurfai (pagal projekto papildymą); 4 – 2023 m. žvalgymų vieta pagal projekto papildymą. I. Kaplūnaitės brėž.

Fig. 1. Area plan: 1 – the boundaries of investigated plots; 2 – 2023 test pit locations based on the original project; 3 – additional test pits excavated in 2023 based on an addendum to the project; 4 – 2023 survey area based on an addendum to the project.

2 pav. Ankstyvoji lipdytinė keramika iš šurfo 11. I. Kaplūnaitės nuotr.

Fig. 2. Early hand-built pottery from test pit 11.

paviršiaus, aptikta titnaginių radinių – gamybos atliekų. Šiuose šurfuose archeologiškai vertingas sluoksnis nesusiformavęs. Šurfuose 5–10 archeologinių radinių ar vertingo kultūrinio sluoksnio neaptikta.

3 pav. Titnago apdirbimo atliekų vieta šurfe 12. R. Jonaičio nuotr.

Fig. 3. Flint debitage disposal area in test pit 12.

4 pav. Titnaginiai radiniai iš šurfo 12. I. Kaplūnaitės nuotr.

Fig. 4. Flint artefacts from test pit 12.

Žvalgomųjų tyrimų metu sklype 3825–0007–0173 tirti 4 šurfai (11–14, bendro 4 m^2 ploto). 2 šurfai (11–12) tirti sklypo R dalyje, aikštelėje priešais ūkinį pastatą, 1 šurfas (13) pastato viduje ir 1 šurfas (14) šlaite. Šurfe 11, 40 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, aptikta titnago radinių ir viena keramikos šukė, ornamentuota gnaibytiniu ornamentu (2 pav.). Šukė lipdyta, panaši į ankstyvąją lipdytinę keramiką (5000–2000 m. pr. Kr.). Šurfe 12, 0,6–1 m gylyje, aptikta akmens ir bronzos amžių titnago apdirbimo atliekų vieta (3 pav.) – rasta 176 titnaginiai radiniai. Skaldyta nuoskaline technologija, beveik visi titnago radiniai degę (4

pav.) Keletas skelčių rodo, kad būta ir dvigalių skaldytinių. Tikėtina, kad čia buvo laužavietės zona. Preliminariai radiniai datuojami neolito pirma puse (dr. G. Rimkutės informacija). Taip pat šiame šurfe, 40–60 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, aptiktos 5 lipdytos, panašios į ankstyvąją lipdytinę keramiką, šukės. Kituose dviejuose šiame sklype tirtuose šurfuose 13–14 archeologinių radinių ar vertingo kultūrinio sluoksnio neaptikta.

Žvalgymų metu Ūlos g. 57 buvo ištirti 2 šurfai (15–16, bendro 2 m^2 ploto – šurfų numeracija tęstinė). Šurfuose 15 ir 16 po velėna ir viršutiniu dirvožemiu fiksuotas įžemis – šurfe 15 geltonas smėlis, šurfe 16 – baltas molis. Šurfuose archeologinių radinių ar vertingo kultūrinio sluoksnio neaptikta. Atlikus žvalgomuosius tyrimus, buvo vykdomi žvalgymai. Žvalgyta 33 m ilgio ir 50 cm pločio elektros kabelio tranšėja (bendro 16,5 m^2 ploto). Žvalgymų metu fiksuoti sluoksniai identiški fiksuotiems žvalgomųjų tyrimų metu, archeologinių radinių ar vertingo kultūrinio sluoksnio, struktūrų neaptikta.

Žvalgomaisiais tyrimais nustatyta, kad didesnė tikimybė aptikti akmens ir bronzos amžių struktūras tirtuose sklypuose yra palei Ūlos upės krantus. Toliau nuo upės aptinkami tik pavieniai titnaginiai radiniai. Žvalgymų metu nuo Ūlos nutolusioje teritorijoje neaptikta nė vieno titnaginio radinio. Kadangi tirta teritorija yra Zervynų kaimavietės pakraštyje, aptikti tik pavieniai su šiuo laikotarpiu sietini radiniai.

Traces of Stone Age Settlements in Zervynos

The exploratory excavation at 57 Ūlos Street in Zervynos (Varėna district, S Lithuania) comprised 10 test pits (Fig. 1). Flint debitage was found in test pits 1, 3, and 4, between the turf and the sand deposit, 30–40 cm below the surface. Four test pits were excavated in the adjacent plot (ID no. 3825-0007-0173). In test pit 11, at a depth of 40 cm below the surface, flint artefacts and a single sherd of hand-built pottery with pinch impressions (Fig. 2), similar in appearance to early hand-built pottery (5000–2000 BC), were found. In test pit 12, at a depth of 0.4–1.3 m, a Neolithic–Bronze Age flint debitage disposal site was found, yielding 176 flint artefacts (Fig. 3). A flaking technique was used, and most of the artefacts had been exposed to fire (Fig. 4). A few blades also suggested the use of bifacial cores. It is likely that this zone was a campfire area. Initial estimates attributed the finds to the first half of the Neolithic period. Finally, at a depth of 40–60 cm, 5 hand-built pottery sherds similar to early examples of this technique were found.

Irmina Kaminskaitė,
Algirdas Kalinauskas

Žvalgymai Šventosios akmens amžiaus gyvenvietėje Monciškėje

2023 m. Šventosios akmens amžiaus gyvenvietės (UK 1813) teritorijoje, Monciškėje, Žiemgalos gatvėje, buvo atliekami archeologiniai žvalgymai planuojamo vandentiekio ir kanalizacijos vietoje (1 pav.). Žvalgyta 172 m ilgio tranšėja, iš viso 886 m^2 plotas. Archeologiniai tyrimai Šventosios akmens amžiaus gyvenvietėje Monciškėje vykdomi nuo 1966 m. Netoli tirtos Žiemgalos gatvės žinomos kelios Šventosios radimvietės. Apie 150–200 m į R lokalizuojamos Šventosios 17, 19–22 radimvietės, kurias 1966, 1970 ir 1971 m tyrinėjo R. Rimantienė (Rimantienė R. *Akmens amžiaus žvejai prie Pajūrio lagūnos*. Vilnius, 2005, p. 418–421,